

Problemski šah, retrogradna analiza in variacije šaha 2

Tadej Starčič

PeF UL

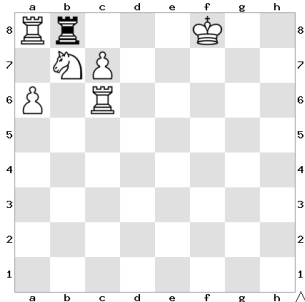
12. maj 2025

Šah, izbirni D, PEF UL

Retrogradna analiza - manjkajoča figura

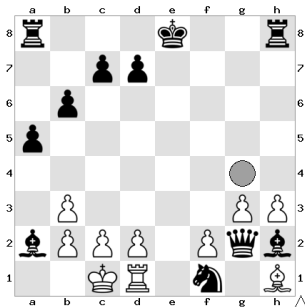
Zelo zanimive so uganke, kjer premišljujemo o manjkajočih podatkih, povezanih z dano pozicijo.

Zgled 1. Beli je bil ravno pred matiranjem nasprotnika, ko je nekdo od gledalcev nesrečno podrl črnega kralja. Nastala je pozicija na sliki (R. Smullyan, Šahirazada). **Kje je stal črni kralj?**

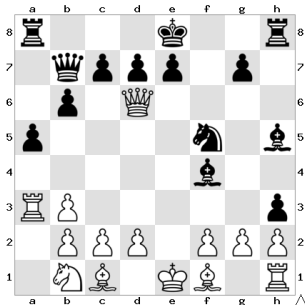
Zgled 2. Dana je pozicija na sliki (R. Smullyan, Šahirazada)

- Kako je **črni lovec** prišel na **a2**? Kaj je z **belim lovцем** na **c1**?
Koliko figur je izgubil črni? **Kakšne barve** je figura na **g4**?
- Če je beli igral zadnji, kaj je potegnil? Kaj se je zgodilo s **trdnjavo na h1**? Kako je **črni lovec** prišel na **polje h2**?

Retrogradna analiza - potek partije

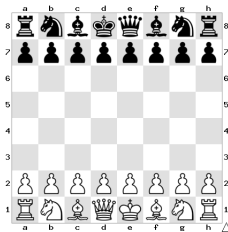
Ali bi **pred nekaj potezami** lahko imeli naslednjo pozicijo?

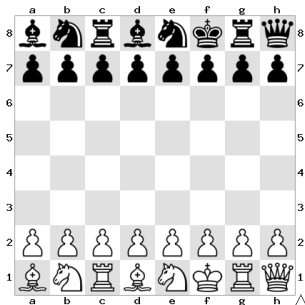
Variacije šaha - čaturanga

Treninge šaha lahko popestrimo tudi s prilagajanjem pravil.

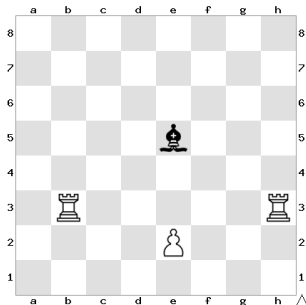
Zgled 3. (Čaturanga, 7.st.) Figure: *raja* - kralj, *ratha* - trdnjava, *asva* - skakač, *padati* (brez dvojne začetne poteze), *gaja* - lovec (le za dve polji z možnostjo preskakovanja), *mantri* - dama (le diagonalno in le za eno polje; ni rošade, raja na začetku na črnem; goli raja izgubi. Oцени vrednosti figur?

Zgled 4. Fischer Random Chess (oziroma Chess 960) Različica šaha s **premešanimi figurami**, s pravili kot pri šahu, z izjemo začetne pozicije, kjer so kmetje kot običajno, ostale figure v prvi (osmi) vrsti, da sta kralja med trdnjavama, lovca na različnih barvah, igralčeve figure pa simetrično postavljene.

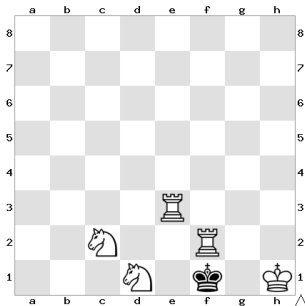
Zgled 5. (*Anti-šah ali žri (loosing-chess)*) Variacija šaha, kjer je cilj ostati brez figur ali dovoljene poteze (v patu), pri čemer ni šaha, jemanje je obvezno (tudi kralja), rošada ni dovoljena, kmet lahko promovira tudi v kralja. Kako **beli na potezi zmaga** v poziciji na sliki (T.R. Dawson, Deusches Wochenschach, 1925)?

Naloga 2 - potek partije

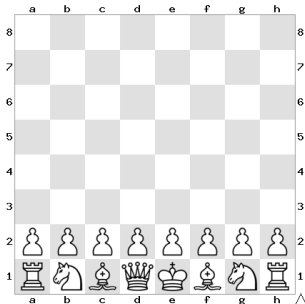
Dana je pozicija na sliki (R. Smullyan, Šahirazada).

- Kdo je napravil **zadnjo potezo**? Kakšna je bila?
- Kakšna je bila **predzadnja poteza**. Pa ena prej? (Nasvet: **odkriti šah** in **dvojni napad**.)
- Kje je **a-linija**? (Nasvet: **promocija kmeta**.)

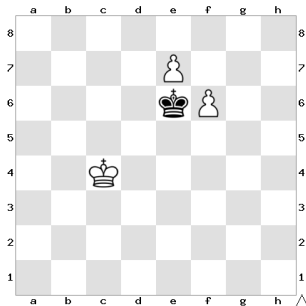
Naloga 3 - manjkajoča figura

Na šahovnico na sliki (R. Smullyan, 1980) postavi črnega kralja tako, da ga bo beli matiral po natanko 3 potezah.

Naloga 4 - sprememba poteze

Ali lahko beli **s spremembo svoje zadnje poteze v poziciji na sliki matira črnega** (B. Sommer, 1910)? Ali sploh obstaja taka zadnja poteza? (Nasvet: En passant, blokada polja, promocija kmeta.)

(Večpotezni šah) Pravila šaha prilagodimo tako, da ima igralec na potezi točno **določeno število potez** (lahko se to število tudi **povečuje**).

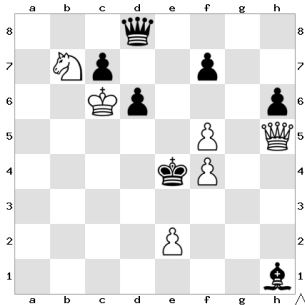
Dodatno lahko tudi predpostavimo, da ima denimo nasprotnik možnost, da lahko od nasprotnika **zahteva spremembo poteze**. Preizkusi to igro.

Kaj pa **simultanka** s temi pravili.

Naloga 6 - šah brez šaha

Zgled 5. Šah brez šaha se igra po običajnih pravilih, a brez šahiranja, razen pri matiranju. Dana je pozicija na sliki (T. R. Dawson, Die Welt, 1951).

- Ali bi črni, če bi bil na potezi lahko vzel kmeta na f4?
- Kako beli na potezi matira črnega v dveh potezah?

- Smullyan, R. Šahirazada (The chess mysteries of the Arabian knights), Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1992.
- B. Hochberg, Outrageous Chess Problems, Sterling Publishing, 2005.
- J. Nunn, Solving in Style, Gambit Publications Ltd, 2002.